

Пугіна В.С., здобувач вищої освіти Одеського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: **Церковна О.В.**, к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ

ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

“Можливість вкрасти створює крадія”

Френсіс Бекон

XXI століття – нове покоління, генерація суцільної інформатизації, технологічної оптимізації та впровадження єдиної всесвітньої мережі. Ми формуємо четверте покоління прав людини, яке включає в себе, зокрема, право на вільний доступ до Інтернету, кібербезпеку та віртуальний захист. Виникають все нові сфери у соціальних відносинах, що потребують нормативно-правового регулювання.

Вважаємо, особливої уваги законодавця потребує захист авторських прав в Інтернеті. Нематеріальна сутність предмету авторського права та простота копіювання, поширення, створює певні складності у використанні правових норм, які були розроблені, орієнтуючись на матеріальні носії. За даними соціальної мережі Facebook, лише їх користувачі кожну хвилину завантажують 136 000 фотографій [3], кожна з них у вільному доступі може бути завантажена та використана у неправомірних цілях.

В квітні 2017 було зроблено перші кроки з формування інструментів правового захисту авторських прав в Інтернеті. Насамперед, внесено зміни [2] до Закону України “Про авторське право і суміжні права” [3]. Тепер ми маємо чітко сформульоване визначення веб-сторінки та веб-сайту, вичерпний перелік предметів авторського права, процедуру подання заяви про припинення порушення та види відповідальності для порушників.

Закон наводить вичерпний список того контенту, на який поширюється дія нормативно-правового акту. До предметів захисту не належать, наприклад, фотографії та інші графічні (векторні) зображення, текстові твори, бази даних. Тобто, інформація, яку публікує більшість користувачів соціальних мереж, залишається поза полем правового захисту. Дизайн сайту, унікальна графіка та навіть звичайне фото рідних у Facebook – не підпадають під дію Закону.

Також не вказано, чи поширюється можливість захисту на ті матеріали, у яких неправомірно змінено форму подачі: відеоурок продається у вигляді тексту або літературний твір без погодження озвучено і опубліковано як аудіокнигу.

Сама процедура захисту прописана детально. Але, на нашу думку, так і залишиться формальною, без практичної реалізації, оскільки є ряд невизначених питань.

Перше – визначення носія авторського права і належного заявника, позивача. Деякі великі сервіси, соціальні мережі використовують “американську” модель, а саме в правилах користування сторінкою вказують про видачу користувачем ліцензії на використання всіх опублікованих матеріалів. За такою системою працює соціальна мережа Instagram. Користувачі, що погодились із правилами користування, фактично надають юридичній особі право використовувати публікації та дописи, що знаходяться в загальному доступі. В тому числі передати або продати іншій фізичній чи юридичній особі субліцензію. Це, звісно, не поширюється на персональні та конфіденційні дані. В такому випадку, носієм авторського права залишається той, хто опублікував медіа-дані, але сервіс може представляти інтереси автора та виступати в його

інтересах в разі порушення. В Україні таке правило діє, коли матеріали публікуються на сервісах анонімно або під псевдонімом, що не дозволяє ідентифікувати особу. Тоді веб-сайт може представляти інтереси автора та відповідним чином реагувати на порушення. Але нові вимоги закону не в повній мірі враховують право автора на анонімність, адже у випадку подачі заяви про припинення порушення, автора обов'язково має бути ідентифіковано та встановлено всі його контактні дані.

Друге – визначивши, хто є носієм авторського права, Закон ставить вимогу доведення таких прав. Тобто, для подання заяви, особа має обов'язково надати документи, що будуть підтверджувати заяву. Оскільки в Україні діє презумпція авторства, за загальним правилом, автором є той, кого вказано на оригіналі або екземплярі твору. Доведення зворотнього, коли стосується всесвітньої мережі, майже неможливе. Також адвокату необхідно надати документи, що встановлюють строк дії авторського права. Такий пункт суперечить нормі, що встановлює строк дії – пожиттєво впродовж життя автора та 70 років після його смерті. Тобто, автор, звертаючись за захистом, має попередньо спрогнозувати дату своєї смерті та мати тому документальне підтвердження.

Третє – адвокатська монополія. Закон встановлює обов'язок автора подавати заяви виключно через адвоката. Встановлюючи таку норму, законодавець проігнорував патентних повірених та антипіратські компанії. Проблема виникає в тому, що адвокат може мати різнопланову спеціалізацію та не володіти всіма нюансами роботи з захистом інтелектуальної власності. Патентні повірені – спеціалісти найвищої категорії, які працюють лише у сфері правовідносин з інтелектуальною власністю. Встановлена норма не дозволяє практично реалізувати потенціал фахівців та значно звужує їх професійні можливості. Антипіратські компанії – юридичні особи приватного права, які спеціалізуються на пошуку, виявленні та знешкодженні порушень прав авторів. Привілеї таких фірм в тому, що вони мають певний рівень довіри та репутації серед власників веб-сайтів та хостингів. Тому відповідь на звернення приходить швидше, реагування на заяви буде більш ефективне. З більшою вірогідністю хостинг надасть відповідь та виконає необхідні дії з обмеження доступу до потенційно незаконного контенту, коли звертається перевірена компанія.

Четверте – процесуальна складність пошуку належного відповідача та відновлення порушеного права. Існує проблема доказу порушення, публічності використання. В мережі безліч веб-сайтів, які не виконують вимоги щодо вказування контактних даних, в тому числі електронної пошти та адреси місця перебування власника сайту. В такому випадку,

необхідно звертатися до хостингу, який надає послуги конкретному сайту.

Якщо інформація про власника відсутня, хостинг вважає контактною особою того, хто купував домен. Ця людина не завжди є прямим замовником послуг і частіше не має відношення до компанії, якій належить сайт. Тоді знайти справжнього порушника майже неможливо, а довести причетність людини до публікації на сайті – ще важче. Тому українське законодавство передбачає можливість подачі заяви безпосередньо до хостингу. Але тут виникає інша проблема – хостинг може відмовити в прийнятті заяви до розгляду або просто проігнорувати електронне звернення.

П'яте – територія дії українського законодавства. Великі ІТ-компанії користуються послугами перевірених, якісних закордонних хостингів. В такому випадку, притягти до відповідальності власника веб-сайту – неможливо, навіть в судовому порядку. Тобто, геополітичний фактор та відсутність взаємодії країн у вирішенні даного питання стає чинником порушень авторських прав іноземцями або за допомогою іноземних компаній.

Отже, можна зробити висновок, що українське законодавство у сфері захисту авторських прав поступово модернізується, але все ще не відповідає вимогам часу та не задовольняє існуючих потреб у правовому захисті. Необхідно впровадити наступні зміни:

- Відмовитись від необхідності ідентифікації людини, що бажає виступати анонімно або під творчим псевдонімом. Надати можливість адвокатам або представникам виступати від імені особи у правовідносинах, не відкриваючи справжню особистість або тримаючи дану інформацію конфіденційною.

- Вказати шляхи доведення авторства в Інтернеті, або створити державний онлайн-сервіс для реєстрації окремих авторських прав на медіафайли. Прибрати законну вимогу доведення строку дії авторського права для авторів, що ще живуть.

- Замінити адвокатську монополію, шляхом розширення суб'єктів, що можуть представляти інтереси особи у разі звернення із заявою. Дати можливість патентним повіреним та антипіратським компаніям брати участь у процесі.

- Передбачити шляхи пошуку належного відповідача та його контактних даних. Надати конкретне визначення, хто є суб'єктом правопорушення – власник веб-сайту або особа, що опублікувала предмет порушення.

- Створити план, стратегію міжнародного співробітництва у сфері захисту авторських прав та механізм звернень до іноземних компаній.

Список літератури:

1. Закон України “Про авторське право і суміжні права” (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 13, ст.64) [Режим доступу]: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>
2. Закон України “Про державну підтримку кінематографії в Україні” (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 20, ст.240) [Режим доступу]: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1977-19/print>
3. Статистичні дані Фейсбук – <https://zephoria.com/top-15-valuable-facebook-statistics/>